

УДК 165.94:81'23'27

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2024-1-2>**ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ КАРТИН СВІТУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ¹**

Приходченко Олександра Олексіївна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування
Запорізький національний університет
prihodchenkoaleksandra@gmail.com
orcid.org/0000-0002-8468-2453

Статтю присвячено розгляду підходів до дослідження картин світу. У лінгвістичних дослідженнях, присвячених вивченню концептуальних систем і когнітивних аспектів мови, зокрема, таких як склад і концептуалізація знань, способів організації та репрезентації знань, що формують картину світу мовного колективу, особливий інтерес у вчених викликають механізми моделювання картини світу. У широкому смислі картина світу є сформований у свідомості образ цілісного світу, у якому опосередковано через знакові семіотичні системи (зокрема, мову) відбиваються уявлення про дійсність, а також способи сприйняття світу. Виділяють три основні підходи до дослідження картин світу: когнітивний, лінгвокультурологічний та психолінгвістичний. Для того щоб скласти правильні уявлення про феномен картина світу, необхідно розглянути, як інтерпретується в рамках когнітивної лінгвістики проблема взаємовідносин мови як знакового засобу відображення дійсності, з одного боку, свідомості як системи знань, що функціонує в процесі освоєння дійсного світу, і картини світу як результату відображення дійсності у свідомості – з іншого. Можна говорити про такі види містичної картини світу: художня, культурна, чуттєва, наївна тощо. Картина світу, яка є співвідношенням мови та культури, надзвичайно складна та багатоаспектна. Взаємозв'язки між мовою та культурою можуть розглядатися як відношення частини та цілого. Мова може бути сприйнята як компонент культури і як знаряддя культури. Проте мова водночас автономна стосовно культури загалом, і може розглядатися як незалежна, самостійна семіотична система. Картина світу є синтезом двох протилежностей: кінцевого і нескінченного. Людський життєвий досвід кінцевий, а світ, образ якого формується в людини у процесі цього досвіду, нескінченний. Спілкування людини з нескінченим світом має своїм результатом вироблення образу світу, що поєднує у собі обидві ці риси. Містична картина світу знаходиться на перетині міфологічної (потойбічні сутності, вампіри тощо), релігійної (віра у вищі сили), художньої (створена письменниками) та наукової (дослідження паранормальних явищ), є ірраціональною за своєю суттю та протиставляється раціональному поясненню світу.

Ключові слова: картина світу, містична картина світу, когнітивний, лінгвокультурологічний та психолінгвістичний підходи.

**APPROACHES TO RESEARCH PICTURES OF THE WORLDVIEW
IN MODERN LINGUISTICS**

Prykhodchenko Oleksandra Oleksiivna,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Specific Purposes
Zaporizhzhia National University
prihodchenkoaleksandra@gmail.com
orcid.org/0000-0002-8468-2453

The article is devoted to the consideration of approaches to the study of worldview. In linguistic researches, which are connected with the study of conceptual systems and cognitive aspects of the language, in particular those, which study content and conceptualization of knowledge, its representation and ways of organization that form the worldview of the language society, scientists are particularly interested in the mechanisms of modelling the worldview. In a broad sense, the worldview is an image of a whole world formed in the mind, in which ideas about reality, as well as ways of perceiving the world, are reflected indirectly through symbolic semiotic systems (in particular, language). There are three main approaches to the study of worldview: cognitive, linguo-cultural, and psycholinguistic ones. In order to form the correct ideas about the phenomenon of the worldview, it is necessary to consider how the problem of language relationships is

¹ Ця публікація створена в рамках проєкту Erasmus+ Jean Monnet Module EUROPEACE («Журналістика миру та рішень задля євроінтеграції України у воєнний та післявоєнний час»), що фінансується Європейським Союзом. Однак висловлені погляди та думки належать лише автору (авторам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні орган, що надає гранти, не можуть нести за них відповідальності».

interpreted within the framework of cognitive linguistics as a symbolic means of reflecting reality, on the one hand, and on the other hand – consciousness as a system of knowledge that functions in the process of mastering of the real world, and the worldview as the result of the reflection of reality in consciousness. It is possible to differentiate the following types of mystical worldview: artistic, cultural, sensual, naïve, etc. The worldview, which is the ratio of language and culture, is extremely complex and multifaceted phenomenon. The relationship between language and culture can be seen as a relationship between part and whole. Language can be perceived both as a component and as a tool of culture. However, language is at the same time autonomous in relation to culture in general, and can be considered as an independent, self-contained semiotic system. The worldview is a synthesis of two opposites: finite and infinite. Human life experience is finite, and the world, the image of which is formed in a person in the process of this experience, is infinite. Man's communication with the endless world results in the development of an image of the world that combines both of these features. The mystical picture of the world is at the intersection of mythological (supernatural creatures, vampires, etc.), religious (belief in higher powers), artistic (created by writers) and scientific (the study of paranormal phenomena), is irrational in its essence and is opposed to a rational explanation of the world.

Key words: worldview, mystical worldview, cognitive, linguo-cultural and psycholinguistic approaches.

Вступ. У лінгвістичних дослідженнях, присвячених вивченню концептуальних систем і когнітивних аспектів мови, зокрема, таких як склад і концептуалізація знань, способів організації та репрезентації знань, що формують картину світу мовного колективу, особливий інтерес у вчених викликають механізми моделювання картини світу.

Одним із перших термін картини світу увів у науку на початку ХХ ст. німецький фізик Г. Герц, у працях якого картина світу отримує природно наукове тлумачення. У філософії термін картина світу пов'язують з ім'ям відомого австрійського філософа Л. Вітгенштейна, який, розглядаючи картину, визначає даний феномен як «цілокупність істинних думок» (Wittgenstein, 1958).

У той же час картина світу представляє «сам світ, його існування», «конструкт опрідеченого уявлення» (Manchul, 2016: 5–9).

У сучасній філософії та філософії науки картина світу є «цілісним образом світу, що має історично обумовлений характер», «суму наочного знання про світ», картиною досліджуваної дійсності, особливим типом теоретичного знання, певною теоретичною моделлю досліджуваної реальності (ФЕС, 2002: 271).

Термін картина світу також отримує психологічну інтерпретацію: «уявлення людини про світ», «один з рівнів моделі світу, або образу світу, що містить модально-специфічні уявлення» (Грановська, 2015: 450–459.). Аналізуючи специфіку функціонування форм свідомості людини, учені визначають картину світу як «результат складної взаємодії мовної/мовленнєвої свідомості з навколишньою дійсністю» (Титаренко, 2003).

У літературознавстві термін картина світу застосовується у дослідженнях ідейно-тематичної, сюжетно-композиційної організації художніх текстів, точніше, «внутрішнього

світу художнього твору» (Гадамер Г.-Г., 2000: 409; Жукова, 2010: 416–420). Дослідники зазначають, що «із символів і понять письменник будує картину, в якій тільки у вторинному плані можуть бути помітні риси правдоподібного зображення дійсності» (Даниленко, 2009: 3–11; Кириленко, 2021: 9–13; Острячко, 2010: 6–9).

У термінологічних словниках з культури та культурології дано такі визначення картини світу: «система інтуїтивних уявлень про реальність», «загальнокультурні, тобто властиві всім культурам уявлення про світ» (ЛЕ, 2007; Кириленко, Кундеревич, Бойко Л., 2018).

Так само становлять інтерес й лінгвістичні концепції змісту аналізованого явища. Вони, як правило, різноспрямовані, іноді суперечливі, але все ж таки слід відзначити деякі точки дотику у поглядах представників сучасних напрямів у лінгвістиці. Зупинимося на них докладніше. Передумови, що зумовлюють статус термінологічного значення картини світу у когнітивній лінгвістиці, ми знаходимо у багатьох лінгвістів, які трактують картину як наслідок відображення фізичної картини світу у колективній свідомості тієї чи тієї спільноти (Середницька, 2016: 69–71; Філон, Кринець, 2013: 50–55; Wierzbicka, 2003: 502).

Учені наголошують на важливій особливості картини світу, указуючи на те, що картина світу є насамперед пізнавальний, когнітивний феномен. За визначенням учених картина світу представляє «упорядковану сукупність знань про дійсність, що сформувалася в суспільній (а також груповій, індивідуальній) свідомості» (Гумений, 2018: 189–192; Серебрянська, 2018: С. 89–95; Rozenfeld, Tomaščíková, 2023: 77–92).

Ці твердження є важливими при дослідженні містичної картини світу, оскільки вона може розглядатися як відбиток ідеального світу, результат людського досвіду.

Отже, у широкому смислі картина світу є сформований у свідомості образ цілісного світу, у якому опосередковано через знакові семіотичні системи (зокрема, мову) відбиваються уявлення про дійсність, а також способи сприйняття світу.

Основні підходи до вивчення картин світу. З метою створення єдиного, системного бачення предмета дослідження звернемося до досить широкого спектру підходів та методів дослідження картини світу у сучасній лінгвістиці та суміжних з нею дисциплінах. Зупинимося на трьох основних напрямках досліджень.

Перший підхід розроблено в рамках когнітивної лінгвістики багатьма вченими М. Ф. Алефіренко, А. П. Бабушкіним, Л. І. Белеховою, Є. С. Кубряковою, Т. А. ван Дейком, Дж. Лакоффом, З. Д. Поповою, І. А. Стерніним, М. В. Скабом, Р. Джекендоффом та ін. Сутність когнітивного підходу полягає у розумінні та вивченні мови «як засобу формування та вираження думки, зберігання та організації знання в людській свідомості, обміну знаннями» (Скаб, 2008; Jackendoff, 2002). У цілому ці дослідження об'єднують прагнення відповісти на питання: які моделі діяльності свідомості, механізми пізнавальних процесів, що пов'язані з формуванням системи знань (картини світу) (Чернишенко, 2007: 158–162; van Dijk T., 1997).

Для того щоб скласти правильні уявлення про феномен картина світу, необхідно розглянути, як інтерпретується в рамках когнітивної лінгвістики проблема взаємовідносин мови як знакового засобу відображення дійсності, з одного боку, свідомості як системи знань, що функціонує в процесі освоєння дійсного світу, і картини світу як результату відображення дійсності у свідомості – з іншого.

Передумовою досліджень феномену картина світу як результату взаємодії мови з когнітивними системами є постулат про те, що дослідження і функціонування мови в її найширшому обсязі – це не просто аналіз її зв'язку з мовленням та її безпосереднього продукту, набору лексичних елементів, але й її відношення до діяльності мислення та чуттєвого сприйняття. Така постановка завдання дозволяє по-новому підійти до питання про роль мови «в акті перетворення світу в судження», за допомогою якого, на думку Л. Вейсгербера, здійснюється «мисленнєве перетворення світу» (Weisgerber, 1962: S. 76.). Основою цього напряму досліджень є концепції Л. Вейсгербера та Й. Тріра про

наявність у мові структурно розчленованих понятійних сфер, які отримують нове осмислення та розвиток у роботах вітчизняних та зарубіжних учених.

Так, Й. Трір вважає, що кожна мова репрезентує систему відбору, який стоїть над об'єктивною реальністю і протиставляється їй. Фактично мова створює самостійний і закінчений образ дійсності. Кожна мова членує реальність по-своєму і таким чином встановлює елементи реальності, які властиві лише даній мові. Вони є лінгвістично-концепційною реалізацією картини дійсності на основі неоднорідної, але певним чином моделі, що розчленовується (Trier, 1968.).

Дослідники зазначають важливість впливу мови на формування уявлень про світ (Трофімов, 2016: 264–277; Kövecses, 2014: 15–28). Згідно їх міркувань, ментальні репрезентації, пов'язані не з самим світом як таким, а з його моделями й зумовлені певною мірою і лінгвістичними уявленнями цього світу (тобто мовною репрезентацією).

Як справедливо зазначає Т. А. ван Дейк, «світ, що позначається не є когнітивно релевантним: те, що ми бачимо і представляємо, – знову ж таки певна конструкція, модель ситуації» (Dijk van, 1997: 215). Відповідно до його теорії когнітивних моделей, конструювання у нашій свідомості образів реального світу обумовлено принципом схематизації емпіричного досвіду життєдіяльності людини і наявними в його свідомості прототипічними схемами представлення та організації знань (так званими моделями ситуацій) (Dijk van, 1997: 213–217).

Ці міркування підтримують і інші дослідники (Воробйова О.П., Колегаєва І.М., Смаглий В.М., Строченко Л.В. тощо), які визначають когнітивну модель як деякий стереотипний образ, за допомогою якого організовується досвід, знання про світ. Важливу роль при цьому відводиться мовними схемами, що представляють собою форми і способи мовної репрезентації знань про фрагменти світу.

Прихильниками лінгвокультурологічного підходу є І. О. Голубовська, А. П. Загнітко, С. І. Потапенко, В. І. Карасик, В. А. Маслова та ін. Мета досліджень у рамках цього підходу полягає у виявленні національно-культурної значущої інформації, що розкривається в знаках культури та мовах різних народів і втіленої в картині світу. Можна виділити наступні аспекти культурологічного та лінгвокультурологічного дослідження картини світу: аналіз знаків культури та мови

в діахронії та синхронії, способи відображення семіотичних знаків культури та мови, реконструкція та способи вербалізації культурних концептів, інтерпретація категорій культури та способи їх втілення у картині світу – мовних та немовних семіотичних моделюючих системах.

В межах лінгвокультурологічного підходу до вивчення картини світу можна виділити аксіологічний напрямок (Гнезділова, 2022: 26–34; Крисанова, Вербицька, 2018: 55–60; Приходько, 2016.), який спрямований на опис картини світу шляхом реконструкції комплексної системи ціннісних координат, виявлення ціннісних орієнтацій та установок за даними мови, визначення їхньої значущості для людини та суспільства в цілому. Як правило, одиницями дослідження аксіологічної картини світу виступають цінності та норми, якими людина та суспільство керуються у життєдіяльності (Wierzbicka, 1990: 35–48.).

Психолінгвістичний підхід дозволяє виявляти природу і сутність картини світу через дослідження співвідношення мови та свідомості, феноменів мислення та сприйняття людиною внутрішнього та зовнішнього світу. Виходячи з особливостей мовної та немовної свідомості, структури свідомості та інших психічних феноменів, у сучасній науці розробляються можливі схеми освоєння світу, моделі формування знань людини про світ (Партико, 2008; Папіш, 2012: 183 – 187).

Отже, сучасні лінгвістичні напрями орієнтовані на розвідки мовної свідомості як явища психічної феноменології. У цьому плані з метою підвищення валідності результатів дослідження, забезпечення репрезентативності та верифікації даних застосовуються психологічні методи, насамперед прийоми експериментального дослідження: вільний та спрямований асоціативний експеримент, класифікаційний експеримент, порівняльний, рецептивний експеримент, метод суб'єктного шкалювання тощо.

Узагальнюючи вищесказане, висновковуємо, що відображення картини світу отримує поширення в різних галузях гуманітарних і природничих наук. Враховуючи погляди авторитетних учених, представників різних наукових напрямів, картину світу можна класифікувати за такими критеріями:

- за рівнем об'єктивності віддзеркалення та засобами моделювання дійсності: концептуальна, мовна, художня, когнітивна картини світу;
- за формою представлення об'єкта, що визначається сферою діяльності суб'єкта

пізнання: фізична, філософська, біологічна, культурна, релігійна картини світу тощо;

- за формою існування: загальнолюдська, соціоетнічна, індивідуальна, універсальна, індивідуально-авторська картини світу;

- залежно від способу та методу пізнання: раціональна та чуттєва; діалектична та метафізична; матеріалістична та ідеалістична; теоретична та емпірична, наукова та «наївна», природничо-наукова та релігійна; фізична, хімічна тощо.

Дослідження містичної картини світу. З урахуванням цих критеріїв можна говорити про такі види містичної картини світу: художня, культурна, чуттєва, наївна тощо.

Предметом нашого дослідження є відтворення містичної картини світу в художній літературі.

Містична картина світу у художніх творах – це особливий тип уявлення про реальність, де домінують надприродні, магічні або духовні елементи. Вона включає в себе загадкові та невидимі сили, що взаємодіють зі звичайним світом, впливаючи на події та життя персонажів. Надприродні істоти та явища, такі як духи, демони, ангели, вампіри та чаклуни, стають частиною сюжету. Магія та ритуали використовуються як спосіб взаємодії з цими силами, включаючи заклинання, прокляття, амулети та таємні знання. (Горбонос, Карюхіна, 2015: С. 6–10).

Духовний світ підкреслює важливість релігійних та духовних аспектів життя, таких як віра в божественні сили, доля та карма. Таємничість і невідомість створюють атмосферу загадковості, де реальність постає як багатопланова структура, що виходить за межі людського сприйняття.

Символіка та метафори, які мають глибоке духовне або міфологічне значення, часто використовуються для передачі ідей і сенсів. Головні герої нерідко знаходяться в пошуку глибшої істини або розкриття таємниць, що веде їх до розуміння вищих духовних або філософських аспектів життя.

Містична картина світу в художніх творах дозволяє читачам і глядачам зануритися в світ, де межі між реальним і надприродним розмиваються, створюючи глибокі емоційні і інтелектуальні враження.

Містична картина світу в романах про вампірів та трилерах служить є сюжетоформуючим елементом, який надає глибини і загадковості оповіді. У таких творах містика створює атмосферу напруги і таємниці, де духовні і надприродні сили грають ключову роль (Качуровський, 2002: С. 59–67).

Вампіри зазвичай зображуються як безсмертні істоти з надприродними силами, такими як надлюдська сила, швидкість і можливість перетворюватися на тварин. Їх існування обумовлюється містичними або магичними причинами, наприклад, прокляттями або договорами з темними силами.

Вампіризм пов'язаний з духовними і моральними питаннями, такими як боротьба між добром і злом, спокуса безсмертя і необхідність крові для виживання. Ці конфлікти додають глибини персонажам і роблять їх більш складними і багатовимірними. (Clasen, 2014: 39–47).

Кров як символ життєвої сили і зв'язку між вампірами і їх жертвами є центральним елементом у багатьох романах про вампірів. Вона може символізувати як життя, так і смерть, і часто використовується для підкреслення містичних аспектів сюжету.

У трилерах містична картина світу створює атмосферу невідомості і напруги. Загадки і таємниці, пов'язані з надприродними явищами або окультними знаннями, часто є ключовими для розвитку сюжету.

Іноді в трилерах присутні окультні організації або культури, що прагнуть досягти своїх цілей за допомогою магичних ритуалів або зв'язків з темними силами, що додає сюжету елемент небезпеки і страху.

Герої трилерів часто намагаються розгадати таємниці, пов'язані з містичними подіями, що веде їх до глибших роздумів про природу реальності, віри і людської душі.

Містична картина світу в цих жанрах допомагає створити захоплюючі, багатогранні історії, що занурюють читачів у світ надприродного і загадкового.

Висновки. Отже, картина світу, яка є співвідношенням мови та культури, надзвичайно складна та багатоаспектна. Взаємозв'язки між мовою та культурою можуть розглядатися як відношення частини та цілого. Мова може бути сприйнята як компонент культури і як знаряддя культури. Проте мова водночас автономна стосовно культури загалом, і може розглядатися як незалежна, самостійна семіотична система.

Картина світу є синтезом двох протилежностей: кінцевого і нескінченного. Людський життєвий досвід кінцевий, а світ, образ якого формується в людини у процесі цього досвіду, нескінченний. Спілкування людини з нескінченим світом має своїм результатом вироблення образу світу, що поєднує у собі обидві ці риси.

Містична картина світу знаходиться на перетині міфологічної (потойбічні сутності, вампіри тощо), релігійної (віра у вищі сили), художньої (створена письменниками) та наукової (дослідження паранормальних явищ), є ірраціональною за своєю суттю та протиставляється раціональному поясненню світу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гнезділова Я. В. Маніпулятивно-метакомунікативна модель англomовного публічного дискурсу. *Нова філологія*. Запоріжжя, 2022. 86. С. 26–34.
2. Горбонос О. В., Карюхіна А. І. Містичний світ як складова простору художньої літератури: історико-культурологічний аспект. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля : науковий журнал. Серія «Філологічні науки»*. № 1 (9). Дніпропетровськ, 2015. С. 6–10.
3. Грановська О. Міфологічне уявлення про час. *Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. Том VII. Вип. 39. Київ; Ніжин : ПП Лисенко, 2015. С. 450–459.
4. Гумений В.В. Відтворення мовної картини світу при перекладі художнього тексту. *Молодий вчений*. 2018. № 2 (1). С. 189–192.
5. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. К.: Юніверс, 2000. Т. 1. 464 с.
6. Даниленко Л. Лінгвістика ХХ-початку ХХІ ст. у пошуках цілісної теорії взаємозв'язку мови, культури і мислення. *Мовознавство*. 2009. № 5. С. 3–11.
7. Жукова Н. Картина світу, образ світу і модель світу у їх специфіці та взаємодії. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Сер.: Філологічні науки*. 2010. Вип. 89(1). С. 416–420.
8. Качуровський І.В. Готична література та її жанри. *Сучасність*. К., 2002. № 5. С. 59–67.
9. Кириленко К. М. До питання про демаркацію понять «картина світу», «світогляд» та «образ світу». *Актуальні проблеми філософії та соціології*, 2021. С.9–13.
10. Кириленко К., Кундеревич О., Бойко Л. Філософія культури. Словник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2018. 280 с.
11. Крисанова Т., Вербицька А. Принципи лінгвістичного конструювання емоцій у дискурсі. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies*. 2018. Вип. 36. С. 55–60.
12. Літературознавча енциклопедія (ЛЕ): у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. URL: <https://archive.org/details/literaturoznachat2/page/n74-75> (дата звернення 23.08.2024).
13. Острянюк О. Поліфонічна картина світу в поезії Емілі Дікінсон. *Літературознавчі обрії. Праці молодих учених*. 2010. Вип. 16. С. 6–9.
14. Папіш В. Психолінгвістичні особливості художньої мови І. Чендея. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Випуск 28. 2012. С. 183 – 187.
15. Партико Т.Б. Загальна психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. 416 с.

16. Приходько Г.І. Категорія оцінки в контексті зміни лінгвістичних парадигм. Запоріжжя: Кругозір, 2016. 200 с.
17. Серебрянська І.М. Мовний образ освіти як ціннісний атрибут української мовної картини світу. *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10. № 1. С. 89–95.
18. Середницька А.Я. Відмінності між мовною та концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2016. № 21. Том. 1. С. 69–71.
19. Скаб М. В. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери. Чернівці : Рута, 2008. 560 с.
20. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. К.: Либідь, 2003. 376 с.
21. Трофімов А. Ю., Загурська Е. В. Психологічні особливості емоційно-вольової сфери особистості залежно від професійної спрямованості (на прикладі професії актора). *Психологія і особистість*. 2016. № 1. С. 264–277.
22. Філон М. І., Кринець О. М. Наукова картина світу у філософському й лінгвістичному вимірах. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2(1). С. 50–55.
23. Філософський енциклопедичний словник (ФЕС). *Картина світу*. Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ, Абрис. 2002. 751 с.
24. Чернишенко І.А. Фактори формування національних мовних картин світу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*, 2007. С. 158–162.
25. Clasen M. Evil Monsters in Horror Fiction: An Evolutionary Perspective on Form and Function. *A History of Evil in Popular Culture: What Hannibal Lecter, Stephen King and Vampires Reveal About America*. Vol. 2. California: AC CLIO/Praeger, 2014. P. 39–47.
26. Dijk Teun A. van. Context and cognition: knowledge frames and speech act comprehension. *Journal of Pragmatics* 1, 1997. P. 213–217.
27. Jackendoff R. Foundations of Language. Brain, Meaning, Grammar, Evolution. Oxford : Oxford University Press, 2002. 477 p.
28. Kövecses, Zoltán. "Conceptualizing emotions. A revised cognitive linguistic perspective" *Poznan Studies in Contemporary Linguistics* 50, no. 1. P. 2014. 15–28.
29. Manchul B. Conceptual and linguistic world view in terms of cognitive science. *Релігія та соціум*. 2016. № 3–4. С. 5–9.
30. Rubin M. Thrillers. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 319 p.
31. Rozenfeld J., Tomaščíková S. The Lovable Machine. Social Implications of Implementing Artificial Intelligence: Cultural Studies Perspective. *Ostrava Journal of English Philology*. 2023. Roč. 15, č. 2. P. 77–92.
32. Trier J. Altes und Neues vom sprachlichen Feld. Mannheim; Zürich, 1968. 20 S.
33. van Dijk T. A. Text and context : Explorations in the semantics and pragmatics of discourse. London, New-York : Longman, 1983. 261 p.
34. Weisgerber L. Die sprachliche Gestaltung der Welt. Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann, 1962. 455 S.
35. Wierzbicka A. Cross-cultural pragmatics. The semantics of human interaction. Berlin and New York: Mouton de Gruyter, 2003. 502 p.
36. Wierzbicka A. The semantic of Emotions : Fear and its Relatives in English. *Australian Journal of Linguistics*. 1990. V. 10. № 2. P. 35–48.
37. Wittgenstein L. Philosophical Investigation. N.Y.: Macmillan, 1958. 250 p.

REFERENCES:

1. Hnezdilova YA. V. (2022). Manipulyatyvno-metakomunikatyvna model' anhlomovnoho publichnoho dyskursu. *Nova filolohiya* [Manipulative-metacommunicative model of English-language public discourse. *New philology*]. Zaporizhzhia, 86. P. 26–34.
2. Horbonos O. V., Karyukhina A. I. (2015). Mistychnyy svit yak skladova prostoru khudozhn'oyi literatury: istoryko-kul'turolohichnyy aspekt. *Visnyk Dnipropetrovs'koho universytetu imeni Al'freda Nobelya : naukovy zhurnal. Seriya «Filolohichni nauky»* [The mystical world as a component of the space of fiction: the historical and cultural aspect. *Bulletin of the Dnipropetrovsk University named after Alfred Nobel: a scientific journal. Series "Philological Sciences"*]. Dnipropetrovs'k, № 1 (9). P. 6–10.
3. Hranovs'ka O. (2015). Mifolohichne uyavlenya pro chas. *Aktual'ni problemy psykholohiyi : zbirnyk naukovykh prats' Instytutu psykholohiyi imeni H. S. Kostyuka NAPN Ukrayiny* [Mythological representation of time. *Actual problems of psychology: a collection of scientific works of the H. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine*]. Vol. VII. V. 39. Kyiv; Nizhyn: PP Lysenko, P. 450–459.
4. Humenny V.V. (2018). Vidtvorennya movnoyi kartyny svitu pry perekladi khudozhn'oho tekstu. *Molody vcheny* [Reproduction of the linguistic picture of the world when translating an artistic text. *A young scientist*]. № 2 (1). P. 189–192.
5. Gadamer H.-G. (2000). Istyna i metod [Truth and method]. K.: Yunivers, Vol. 1. 464 p.
6. Danylenko L. (2009). Lihvistyka KHKH-pochatku KHKHI st. u poshukakh tsilisnoyi teoriiy vzayemozv'yazku movy, kul'tury i myslennya. *Movoznavstvo* [Linguistics of the 20th and early 21st centuries. in search of a holistic theory of the relationship between language, culture and thinking. *Linguistics*]. № 5. P. 3–11.
7. Zhukova N. (2010). Kartyna svitu, obraz svitu i model' svitu u yikh spetsyfity ta vzayemodiyi. *Naukovi zapysky Kirovohrads'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka. Ser.: Filolohichni nauky* [Picture of the world, image of the world and model of the world in their specificity and interaction. *Scientific notes of Kirovohrad State Pedagogical University named after Volodymyr Vinnichenko. Ser.: Philological sciences*]. Issue 89(1). P. 416–420.
8. Kachurovs'kyy I.V. (2002). Gotychna literatura ta yiyi zhanry. *Suchasnist'* [Gothic literature and its genres. *Modernity*]. K., № 5. P. 59–67.
9. Kyrylenko K. M. (2021). Do pytannya pro demarkatsiyu ponyat' «kartyna svitu», «svitohlyad» ta «obraz svitu». *Aktual'ni problemy filosofiyi ta sotsioloohiyi* [On the question of the demarcation of the concepts "picture of the world", "worldview" and "image of the world". *Actual problems of philosophy and sociology*]. P. 9–13.
10. Kyrylenko K., Kunderevych O., Boyko L. (2018). Filosofiya kul'tury. Slovnyk [Philosophy of culture. Dictionary]. Kyiv : TOV «Ahent-stvo «Ukrayina», 280 p.

11. Krysanova T., Verbyts'ka A. (2018). Pryntsypy linhvistychnoho konstruyuvannya emotsiy u diskursi. *Linhvistychni studiyi / Linguistic Studies* [Principles of linguistic construction of emotions in discourse. *Linguistic studies*]. Vol.. 36. P. 55–60.
12. Literaturoznavcha entsyklopediya (LE) (2007): u 2 t. / avt.-uklad. YU. I. Kovaliv [Literary encyclopedia (LE): in 2 volumes / author-compiler. Yu. I. Kovaliv]. Kyiv : VTS «Akademiya».
13. Ostryanko O. (2010). Polifonichna kartyna svitu v poeziyi Emili Dikinson. *Literaturoznavchi obriyi. Pratsi molodykh uchenykh* [Polyphonic picture of the world in the poetry of Emily Dickinson. *Literary horizons. Works of young scientists*]. Issue 16. P. 6–9.
14. Papish V.(2012). Psykholinhvistychni osoblyvosti khudozhn'oyi movy I. Chendeya. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya: Filolohiya. Sotsial'ni komunikatsiyi* [Psycholinguistic features of the artistic language of I. Chendei. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology. Social communications*]. Issue 28. P. 183 – 187.
15. Partyko T. B.(2008). Zahal'na psykholohiya: pidruch. dlya stud. v yshch. navch. zakl. [General psychology: tutorial. for students higher education institutions]. K.: Vydavnychyy Dim «In Yure», 416 p.
16. Prykhod'ko H.I. (2016). Katehoriya otsinky v konteksti zminy linhvistychnykh paradyhm [Evaluation category in the context of changing linguistic paradigms]. Zaporizhzhia: Kruhozir, 200 p.
17. Serebryans'ka I.M. (2018). Movnyy obraz osvity yak tsinnisnyy atrybut ukrayins'koyi movnoyi kartyny svitu. *Filolohichni traktaty* [The linguistic image of education as a valuable attribute of the Ukrainian linguistic picture of the world. *Philological treatises*]. Vol. 10. № 1. P. 89–95.
18. Serednyts'ka A.Ya. (2016). Vidminnosti mizh movnoyu ta kontseptual'noyu kartynamy svitu z pohlyadu suchasnoho movoznavstva. *Naukovyy visnyk mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser.: Filolohiya* [Differences between linguistic and conceptual pictures of the world from the point of view of modern linguistics. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser.: Philology*]. Vol. 1. № 21. P. 69–71.
19. Skab M. V. (2008). Zakonomirnosti kontseptualizatsiyi ta movnoyi katehoryzatsiyi sakral'noyi sfery [Patterns of conceptualization and linguistic categorization of the sacred sphere]. Chernivtsi : Ruta, 560 p.
20. Tytarenko T. M. (2003). Zhytlyevyy svit osobystosti: u mezhakh i za mezhamy budennosti [Life world of the individual: within and beyond the boundaries of everyday life]. K.: Lybid', 376 p.
21. Trofimov A. YU., Zahurs'ka E. V. (2016). Psykholohichni osoblyvosti emotsiyno-vol'ovoyi sfery osobystosti zalezho vid profesiynoyi spryamovanosti (na prykladi profesiyi aktora). *Psykholohiya i osobystist'* [Psychological features of the emotional-volitional sphere of the personality depending on the professional focus (on the example of the profession of an actor). *Psychology and personality*]. № 1. P. 264–277.
22. Filon M. I., Krymets' O. M. (2013). Naukova kartyna svitu u filososfs'komu y linhvistychnomu vymirakh. *Terminolohichnyy visnyk* [Scientific picture of the world in philosophical and linguistic dimensions. *Terminological bulletin*]. Issue 2(1). P. 50–55.
23. Filososfs'kyy entsyklopedychnyy slovnyk (FES). (2002). *Kartyna svitu* [Philosophical encyclopedic dictionary (FES). *A picture of the world*]. Instytut filosofiyi im. H.S. Skovorody NANU, Abrys. 751 p.
24. Chernyshenko I.A. (2007). Faktory formuvannya natsional'nykh movnykh kartyn svitu. *Visnyk Zhytomyrs'koho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka* [Factors of formation of national language pictures of the world. *Bulletin of Ivan Franko Zhytomyr State University*]. P. 158–162.
25. Clasen M. (2014). Evil Monsters in Horror Fiction: An Evolutionary Perspective on Form and Function. *A History of Evil in Popular Culture: What Hannibal Lecter, Stephen King and Vampires Reveal About America*. Vol. 2. California: AC CLIO/Praeger, P. 39–47.
26. Dijk Teun A. van.(1997). Context and cognition: knowledge frames and speech act comprehension. *Journal of Pragmatics* 1, P. 213–217.
27. Jackendoff R. (2002). *Foundations of Language. Brain, Meaning, Grammar, Evolution*. Oxford : Oxford University Press, 477 p.
28. Kövecses, Zoltán. (2014). "Conceptualizing emotions. A revised cognitive linguistic perspective" *Poznan Studies in Contemporary Linguistics* 50, no. 1. P. 15–28.
29. Manchul B. (2016). Conceptual and linguistic world view in terms of cognitive science. *Релігія та соціум*. № 3–4. С. 5–9.
30. Rubin M. *Thrillers*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. 319 p.
31. Rozenfeld J., Tomaščíková S. (2023). The Lovable Machine. Social Implications of Implementing Artificial Intelligence: Cultural Studies Perspective. *Ostrava Journal of English Philology*. Roč. 15, č. 2. P. 77–92.
32. Trier J. (1968). *Altes und Neues vom sprachlichen Feld*. Mannheim; Zürich, 20 S.
33. van Dijk T. A. (1983). *Text and context : Explorations in the semantics and pragmatics of discourse*. London, New-York : Longman, 261 p.
34. Weisgerber L. (1962). *Die sprachliche Gestaltung der Welt*. Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann, 455 S.
35. Wierzbicka A. (2003). *Cross-cultural pragmatics. The semantics of human interaction*. Berlin and New York: Mouton de Gruyter, 502 p.
36. Wierzbicka A. (1990). *The semantic of Emotions : Fear and its Relatives in English*. *Australian Journal of Linguistics*. V. 10. № 2. P. 35–48.
37. Wittgenstein L. (1958). *Philosophical Investigation*. N.Y.:Macmillan,250 p.